

Benvolgudes autoritats, benvolguts companys i companyes, amics i amigues,

Deixeu-me dir que és un honor parlar avui aquí en nom dels companys i les companyes del personal docent i investigador d'aquesta casa. El que pretenc és compartir amb vosaltres una reflexió modesta al voltant de la figura del professorat i el que jo entenc actualment per compromís social. Hi podeu estar d'acord o no, amb allò que intentaré transmetre, però, en tot cas, poso damunt la taula la meva interpretació.

Ara farà prop de dos anys, un dels sociòlegs europeus més lúcids que teníem ens va deixar. No em refereixo a Zygmunt Bauman –que també era lúcid i va fer un seminari a la Càtedra Ferrater Mora de la nostra universitat– sinó a Ulrich Beck. En el seu llibre pòstum, publicat recentment, ens convida a reflexionar sobre la metamorfosi que experimenta la nostra societat. Ens descriu com les velles institucions de la modernitat que oferien una certa protecció als ciutadans, com ara l'Estat, la religió, les classes socials o la família, es troben condicionades pel que ell anomena la cosmopolitització dels espais, dinàmiques i riscos globals que tenen incidència i alteren els nostres actes quotidians així com els espais físics en què ens movem. És probable que, per aquest motiu, molta gent cerqui una certa protecció, esperances o certeses en determinats processos o persones.

Vivim en un món on el canvi climàtic, les creixents desigualtats socials, la crisi de les persones refugiades, els atemptats terroristes, entre altres qüestions, alteren considerablement la nostra manera de contemplar i de pensar el món, de viure'l i d'intentar influir-hi a través de la política o l'acció social. Tots aquests fenòmens, que són globals i que irrompen sobtadament en la nostra vida quotidiana, fan que algunes persones ens trobem davant afirmacions com ara “ja no comprenc aquest món” o “com és possible que passin aquestes coses” i tinguem dificultats a l'hora d'intentar donar-hi resposta, perquè es fa difícil detectar quines en són les veritables causes. Vivim, doncs, en un món difícil de comprendre, un món confús on cal fer visibles dinàmiques encara invisibilitzades i riscos que ens afecten a tots i a totes. Amb això coincidim alguns companys i companyes que hem anat reflexionant sobre el context de Ripoll i sobre les possibles causes que van portar aquells joves a cometre els atemptats.

Aquesta nova mirada no ens hauria de portar ni al pessimisme ni a la renúncia d'intervenir socialment, sinó, més aviat, a intentar canviar les coordenades de les nostres anàlisis, un canvi de paradigma que ens permeti aproximar-nos millor al perquè es donen determinades situacions i què és allò que hem estat pensant erròniament o hem observat amb unes ulleres que ja ens han quedat curtes de diòptries.

Al meu parer l'acte de fer docència i recerca que pugui afavorir la innovació que millori les condicions de vida de la població ha d'estar connectat amb la “feixa de baix”, com diria el bon amic Salomó Marqués. És a dir, amb les persones que pateixen les desigualtats i que fan visibles els riscos que els afecten directament a ells i, de retruc, també a tots nosaltres. Només compartint els coneixements, sempre des d'una posició d'humilitat, podem fer visibles aquests riscos en el

camp que sigui, la salut, la biologia, l'educació, el dret, el treball social o qualsevol altre, i podrem treballar plegats per una societat més justa. Si en el cas de Ripoll la situació dels joves que van cometre els atemptats es trobava aparentment dintre de la normalitat, tal com es difon, quines són les causes reals de la problemàtica i com es pot intervenir socialment per prevenir fenòmens similars? No només calen persones investigadores o estudiants que s'impliquin socialment, que puguin treballar en contacte amb les organitzacions del territori i amb els mateixos joves. També cal anar reformulant qüestions fonamentals i aportar respostes innovadores que vagin més enllà de les limitacions de les nostres institucions actuals tal com estan construïdes.

Deixeu-me posar un exemple que podria semblar una mica llunyà de les ciències socials, l'àmbit d'on provinc, però que està estrictament connectat amb el compromís social. És un exemple del sector de l'enginyeria i les ciències ambientals. Com molts de vosaltres deveu saber, SOM Energia és una cooperativa de consum d'energia verda que impulsa un canvi de model energètic. El seu objectiu és que l'energia produïda sigui 100 % renovable i que cada dia sigui més alt el nombre d'usuaris que opten per aquest altre model de consum. Aquesta cooperativa, que ara integren prop de 37.000 socis i té més de 55.000 contractes, s'està erigint –només amb set anys de vida– com una de les més importants d'Europa en el seu àmbit. Va sorgir d'exalumnes i professorat de la Universitat de Girona. Realitzar una anàlisi acurada sobre els límits i riscos del model energètic actual, cercar noves formes de generar energia conjuntament amb altres actors globals i una visió de projecte per una societat més ètica i sostenible han estat els pilars d'una alternativa esperançadora contra el canvi climàtic i la pobresa energètica construïda des de baix.

En definitiva, al meu entendre compromís social no només és implicar-se socialment. Cal tenir una mirada atenta, reflexiva i humil al món canviant que ens envolta, analitzar-lo amb les noves ulleres que ens aconsellen alguns companys i companyes i, amb modèstia, intentar realitzar innovacions socials i tecnològiques que millorin les condicions materials i de vida de la població a qui ens devem. A la Universitat de Girona, com acabem de destacar, se'n troben exemples. Espero que ens hi puguem anar sumant cada vegada més persones.

A gaudir d'aquest curs acadèmic, tot i aquest inici convuls. Ànims i endavant, que tot està per fer i tot és possible.

Òscar Prieto

Girona, 29 de setembre de 2017